

Likestillings- og diskrimineringsombudet - Resultatrapport 2006

Rapporteringen tar utgangspunkt i ombudets mål og strategier i St.prp.nr.1 (2005-2006).

12.03.2007

Følgende mål har vært vektlagt:

- Påse at norsk rett og forvaltningspraksis samsvarer med de forpliktelser Norge har etter FNs kvinnekonvensjon og FNs rasediskrimineringskonvensjon
- Ivareta pådriver- og veilederoppgaver som skal bidra til økt likestilling og likebehandling innen de områder som er omfattet av ombudets virkeområde
- Drive opplysningsarbeid mot allmennheten, og gi støtte og veiledning til offentlige instanser, private og frivillige som arbeider for likestilling og mot diskriminering.
- Overvåke art og omfang av diskriminering, og bidra til å utvikle kompetanse og formidle kunnskap om likestilling
- Intensivere innsatsen på diskriminerings- og likestillingsfeltet. Økt tyngde og synlighet.
- Et lavterskeltilbud med hurtig saksbehandling
- Markedsføre ombudet overfor brukergruppene

2006 har vært preget av nyetableringen av Likestillings- og diskrimineringsombudet. I tillegg til sammenslåing av tre tidligere etater, Senter mot etnisk diskriminering, Likestillingsombudet og Likestillingssentret, har organisasjonen bygget opp kunnskap om tre nye diskrimineringsområder; nedsatt funksjonsevne, alder og seksuell orientering. Norge har tidligere ikke hatt et ombud for etniske minoriteter, språk og religion, så dette var også nytt. Ombudet har i 2006 brukt mye tid på media og på å etablere dialog med brukere og målgrupper gjennom møter, arrangementer, foredrag og stands landet rundt.

Kombinasjonen av å være aktiv pådriver i tillegg til å ha en etterfølgende håndheverrolle, er viktig og avgjørende for at ombudet skal kunne bidra til at diskriminering forebygges og at vi får et samfunn der alle har like muligheter. Ett av verktøyene ombudet har tatt i bruk i pådriverarbeidet, er den kunnskapen enkeltsaker om diskriminering gir oss. Bak forskjellene i lønn mellom menn og kvinner ligger det sammensatte årsaker. Konkret kunnskap om ufrivillig deltid hos norske jordmødre, eller ulik praktisering av ordningen med smusstillegg overfor kvinnelige vaskeritilsatte, tilfører en praktisk dimensjon til pådriverarbeidet.

Dokumentasjonsarbeid som hvert år vil synliggjøres i et diskrimineringsbarometer, er en annen viktig pådriveroppgave. Det samme gjelder veiledning av enkeltpersoner, offentlige myndigheter, partene i arbeidslivet, utdanningsinstitusjoner med mer. Ombudet har benyttet det første året til nybrottsarbeid gjennom å håndtere multipel diskriminering. Det er blant annet identifisert en rekke berøringspunkter mellom grunnlag som vil ha betydning for ombudets framtidige pådriverarbeid.

Påse at norsk rett og forvaltningspraksis samsvarer med de forpliktelser Norge har etter FNs kvinnekonvensjon og FNs rasediskrimineringskonvensjon

Ombudet har i 2006 tatt opp løpende saker som berører de to FN-konvensjonene. Noen av disse kan fremheves: Bioteknologiloven – egg- og sæddonasjon, godkjenningsordningen for leger fra land utenfor EØS-området, vern mot rasistiske ytringer – straffeloven § 135 a, vilkår for rett til ventestønad - Forskrift med hjemmel i arbeidsmarkedsloven.

Ombudet har skrevet høringsuttalelse på statens CEDAW rapport og deltatt under eksaminasjonen av Norge i CERD i Geneve. Innretningen av ombudets videre arbeid i forhold til vår rolle, vil bli vurdert på bakgrunn av disse erfaringene.

Den internasjonale interessen for den nye ombudsordningen har vært stor og mange utenlandske delegasjoner har vist særlig interesse for det norske arbeidet med kjønnslikestilling. Et viktig bidrag for å gjøre norsk kjønnslikestilling kjent i utlandet har vært ombudets bidrag til å utvikle nettstedet ”Gender in Norway – Gender.no.”

Ivareta pådriver- og veilederoppgaver som skal bidra til økt likestilling og likebehandling innen de områder som er omfattet av ombudets virkeområde

Blant de sentrale juridiske pådriveraktivitetene ombudet har engasjert seg i, må særlig nevnes:

1. helhetlig juridisk diskrimineringsvern,
  2. ny lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne og tilrettelegging,
  3. rekrutteringsselskapenes ansvar i forhold til arbeidsmiljølovens forbud mot diskriminering på grunn av alder,
  4. endring av forskrift til tjenestemannsloven § 10,
  5. reglene om midlertidig stilling og sammenhengende tjeneste i arbeidsmiljøloven § 14-9 (5),
  6. bortfall av dagpenger for selvstendig næringsdrivende.
- Ombudet har for øvrig engasjert seg i spørsmål knyttet til kjønnsnøytrale regler for oppptjening og uttak av foreldrepermisjon, barnetrygd mv.

Ombudet har tatt opp flere saker av generell interesse innen ombudets mandat i 2006. Noen eksempler: Tolking i rettsvesenet, registrering av hatkriminalitet, medisinsk turnus og foreldrepermisjon, smusstillegg for vaskeritilsatte i kommune, politiets kontrollpraksis overfor utlendinger og krav til to målformer ved arbeid i staten

En del av ombudets pådriverarbeid ble ivaretatt i gjennomføring og avslutning av større prosjekter: Nominasjonskampanjen Valg 2007 – flere kvinner øverst på listene, aldersdiskrimineringsuka 2006 – informasjonstiltak om forbudet mot aldersdiskriminering i arbeidslivet, Fostering Caring Masculinities - hvordan bedrifter kan legge til rette for hvordan fedre bedre kan balansere mellom arbeid og familie, full likestilling og aktiv deltakelse for personer med funksjonsnedsettelse, Common Measures - forbedring av dokumentasjon av diskriminering.

Ombudet har igangsatt et arbeid for å samle inn nasjonalt og internasjonalt materiale som er rettet mot veiledning av arbeidsgivere i forhold til etnisitet. Dette materialet ble tilpasset

norske forhold og vil våren 2007 bli lagt ut på ombudets nettside. Ombudets materiale vil ta utgangspunkt i vår særskilte kompetanse på diskriminerings spørsmål.

Drive opplysningsarbeid mot allmennheten

Viktige målgrupper og kanaler for å gjøre ombudet kjent, har vært sentrale offentlige myndigheter, partene i arbeidslivet, foreninger og interesseorganisasjoner og andre mindre aktører, i tillegg til mediene.

I tillegg til egne lanseringsarrangementer både i Oslo og ellers i landet, markerte ombudet seg også hos andre arrangører. I den forbindelse ble det produsert en generell brosjyre om diskriminering på ti ulike språk. Nettsidene er en annen viktig informasjonskanal mot allmennheten. En ny publiseringsløsning ble bestilt mot slutten av året for å få på plass mer omfattende og interaktive internettsider.

Til sammen har ombudet holdt rundt 110 foredrag i 2006. Disse spenner over hele spekteret av mandatet, men med et hovedfokus på diskriminering og likestilling i arbeidslivet. Ombudet mottok og håndterte over 400 pressehenvendelser som sammen med egne utspill resulterte i 1352 oppslag i ulike medier (ikke medregnet etermediene). I tillegg ble det skrevet 45 innlegg og kronikker i løpet av året. Ombudet har fast spalte i flere blader og nettmagasiner.

Gi støtte og veiledning til offentlige instanser, private og frivillige som arbeider for likestilling og mot diskriminering.

Ombudet har bistått en rekke arbeidsgivere som søker å innrette sin praksis i samsvar med de kravene som følger av loven. Et par eksempler: Bistand til å kvalitetssikre språkkompetansen til medisinsk faglig personale og øvrige ansatte uten norsk som morsmål ved Ullevål sykehus. Veiledning på en rekke kommunale handlingsplaner. I første rekke har disse vært relatert til kjønnslikestilling.

Ombudet igangsatte i mars et prosjekt for å klargjøre mål og aktiviteter for en samlet veiledningstjeneste som både ivaretok kravene i likestillingsloven og diskrimineringsloven om hhv aktivitetsplikt og veiledning om etnisk mangfold. I tillegg skulle veiledningstjenesten ivareta ombudets plikt til å informere om likebehandling på tvers av ulike diskrimineringsgrunnlag nevnt i arbeidsmiljølovens likebehandlingskapittel. Målet for det videre arbeidet vil være å utnytte den kunnskapen vi får av aktivitets- og redegjørelsesplikten. Vi vil også ta med de erfaringer vi får relatert til veiledningsplikten og de andre grunnlagene inn i et mer enhetlig arbeid som går på tvers av grunnlag. Resultatene fra dette prosjektet igangsettes i 2007.

I 2006 ble NORADs kvinnestrategi lagt frem. Ombudet har bidratt i prosessen om evaluering av kvinnestrategien i utviklingssamarbeidet som ble sluttført i begynnelsen av 2006. Arbeidet ble påbegynt før 2006. Prosjektet medførte kompetanseheving på likestillingsstrategier i NORADs arbeid.

I november arrangert ombudet et møte med kjønnsforskere i Norge. Forskere fra institusjoner i Tromsø, Oslo, Bergen og Stavanger deltok. Ombudet bidro også til foreberedelse av milepælskonferansen i 2006 og 2007.

I en høringsuttalelse til en veiledning til arbeidsmiljølovens § 3-5 ”arbeidsgivers plikt til å gjennomgå opplæring i helse miljø og sikkerhet,” påpekte ombudet at arbeidet med ikke-diskriminering må med i HMS-opplæringen. For ombudet er det viktig å finne muligheter til å spre kunnskap om likestilling og diskriminering inn i de fora som til daglig bør ha et ansvar og mulighet til å håndtere slike spørsmål.

Overvåke art og omfang av diskriminering

Ombudet påbegynte i 2006 arbeidet med å lage et likestillings- og diskrimineringsbarometer. Saker om kjønnsdiskriminering i arbeidslivet dominerer fortsatt ombudets klagesaksarbeid. I tillegg har ombudet hatt flere saker som gjelder aldersdiskriminering i arbeidslivet og diskriminering på grunn av etnisitet. Ombudet har i liten grad mottatt relevante klagesaker som gjelder diskriminering på grunnlag av funksjonshemming, seksuell orientering eller religion/livssyn. Dette gir ikke grunnlag for å si at det ikke skjer diskriminering på disse grunnlag.

Ombudet har i 2006 tatt opp 55 klagesaker på eget initiativ. Bakgrunnen for at vi tar opp slike saker skyldes dels medieomtale, dels publikumstips eller tips fra organisasjoner, eller ombudets egne undersøkelser. Noen eksempler: Avslag på tilsagn om kjøp av bolig – til tross for høyeste bud, egne skoleklasser for personer med innvandrerbakgrunn, avslag på søknad om opprettelse av nytt taxiselskap, Norsk Luthersk Misjonssambands verdidokument i tilsettingssaker, aldersdiskriminerende vilkår og språkkrav i stillingsannonser og krav om at søkere må beherske begge målformer ved arbeid i staten

Et lavterskeltilbud med hurtig saksbehandling

I 2006 mottok ombudet til sammen 1230 juridiske saker og nærmere 150 andre henvendelser som gjelder veiledning av ulik art. Ombudet har videre som særskilt oppgave å utgjøre et alternativ til domstolsbehandling av saker om diskriminering. I 2006 har ombudet påbegynt en kontradiktorisk klagesaksbehandling av 286 saker med henblikk på å gi en uttalelse om et forhold er i strid med det lovverket ombudet forvalter.

Henvendelser om veiledning kom i vesentlig grad via e-post, til sammen 566. En annen viktig kanal er telefon, til sammen mottok ombudet 527 telefonhenvendelser fra personer som anså at de hadde et juridisk problem. Ombudet mottok for øvrig 90 henvendelser pr brev/faks. 28 personer møtte opp direkte hos ombudet.

Når det gjelder klagesaker er bildet noe annerledes. 97 klagesaker startet på bakgrunn av en skriftlig klage sendt på brev/faks. 81 klagesaker startet på bakgrunn av en e-post, 43 etter en telefonhenvendelse og 8 ved direkte oppmøte. 55 klagesaker tok ombudet opp på eget initiativ etter mediaomtale, publikumstips eller tips fra organisasjoner eller ombudets egne undersøkelser.

Markedsføre ombudet overfor brukergruppene

Ombudet etablerte i 2006 brukerforum for alle de seks diskrimineringsgrunnlagene og avviklet møter med hver av dem. Forumene består av representanter for organisasjoner og kompetansemiljøer innen hvert område.

Ombudet avviklet i 2006 to åpne informasjonsmøter utenfor Oslo (Karasjok og Kristiansand) i tillegg til flere informasjonsmøter og debattmøter i Oslo. Her er noen eksempler: 2-dagers seminar om aldersdiskriminering, Debattmøte om 21-års aldersgrense, halvdagsseminar om hatkrim mot homofile og et åpent seminar om helhetlig diskrimineringsvern.

LDOs brukerutvalg

Interesseorganisasjoner og ulike kompetansemiljøer ble i juni 2006 invitert til om å nominere kandidater til LDOs brukerutvalg. Utvalget hadde sitt første møte 21.11.06.

Medlemmer av utvalget er 2006-2008: Abdullahi Mohamed Alason, Kristiansand, Ivar Bjørgen, Trondheim, Agnes Bolsø, Trondheim, Lisa Jåma, Tromsø, Kristin Kvaalen, Telemark, Ragnar Kværness, Oslo, Thomas Prestø, Oslo, Eilin Reinaas, Molde, Benjamin Rødner, Oslo, Susan Rakhsh, Oslo, Marianne Slinde, Oslo, Berit Vegheim, Oslo, Elin Vestrum, Oslo, Johan Øydegard, Oslo.